

ALMANYA VE TÜRKİYE'DE İLKÖĞRETİM OKULLARINA ÖĞRETMEN YETİŞTİRME PROGRAMLARININ DÜNÜ VE BUGÜNÜ

Yard. Doç.Dr. Gönül DURUKAFA

Öğr.Gör.Selma KİRİŞ

Alman Dili Eğitimi Ana Bilim Dalı
Buca Eğitim Fakültesi
Dokuz Eylül Üniversitesi

ÖZET

Gelecek kuşağı en iyi şekilde hayata hazırlamak için ilköğretim öğretmenlerinin yetiştirilmesine özel önem verilmelidir. Teknolojik yönden ilerlemiş sanayi toplumlarında ilköğretim öğretmenleri en az iki temel branşı olacak şekilde yetiştirilmektedir. Ülkemizde de ilköğretim öğretmenlerinin üniversite öğrenimi görmüş olmaları, ilköğretime verilen süreci incelenmiş olup, günümüzdeki programların incelenmesi gerekli görülmüştür.

Bu bildiri, sekiz yıllık ilköğretim okullarına yetiştirilen öğretmenlerin niteliklerinin artırılması için alınacak önlem ve bu konudaki önerileri kapsamaktadır.

ABSTRACT

Special importance need to be attached to the training of elementary school teachers so that they can future generations in the best way. Elementary school teachers are educated in a way they will have two majors in technologically developed countries. The fact that elementary school teachers are required to have graduated from a university is an indicator of the importance attached to elementary school education in our country.

Comparative studies are especially important since they provide us with the information about the field and enable us to analyze and evaluate the position of our country better. Therefore, the process of training elementary school teachers in Germany and Turkey have been studied and the programs in both countries have been compared.

This paper includes the precautions and suggestions to improve the qualifications of the prospective teachers being trained to teach at eight-year elementary schools.

Eğitimin verimliliğinin artırılmasında nitelikli öğretmenlerin ne denli önemli olduğu, yapılan pek çok araştırmanın konusu olmuştur. Diğer ülkelerde olduğu gibi, ülkemizde de öğretmen yetiştirme programlarının iyileştirilmesi yönünde çalışmalar yapılmaktadır.

Avrupa Birliği ülkeleri, özellikle öğretmen yetiştirme konusunda eş güdüm sağlamak amacıyla, kongreler düzenlenmektedir. Almanya Federal Cumhuriyeti'nde öğretmen yetiştirme programlarında da yeniden düzenlemeler yapılmaktadır.

Almanya'da ilköğretim öğretmenleri yetiştirme programlarında eğitim bilimleri ve toplum bilimlerine ağırlık verilir. Öğretmen yetiştirilmede sınıf öğretmeni yetiştirme prensibi ön plandadır. İlkokulun çocuğun yaşantısındaki önemi dikkate alındığında öğretmenlerin

- cesaret veren eğitim ile
- öğrencileri elemeyen ortak öğrenmelerini sağlama
- öğrencileri bireysel yönlendirme
- öğretimin herkes için temel eğitim olduğu
- yaşamın her alanındaki öğrenmenin önemli olduğunun bilincine vararak yetiştirilmesi gerekir.

İlkokul öğretmenlerinin niteliklerinin neler olması gerektiği 2.7.1970 yılında yapılan

Eyalet Milli Eğitim Bakanları kararları uyarınca aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

1. İlkokul öğretmenin hitap ettiği çocuklar yaşları gereği öğrenmelerinin en hızlı olduğu dönemde ilgiye ihtiyacı olan ve bireysel farklılıkları fazla olan gruptur.

2. İlkokul öğretmeni bilimsel eğitimi aldıktan sonra öğrenme süreçlerini analiz edebilmeli ve planlayabilmelidir. Bunları gerçekleştirebilmek için hitap ettiği grubun özelliklerini iyi tanımalıdır.

3. İlkokul öğretmeni birinci planda bireye yönelik ve yüreklendirici eğitimi benimsemelidir. Değerlendirme de geliştirici ve düzeltici olmalıdır.

4. İlkokul öğretmeni meslektaşlarıyla, okul psikologlarıyla, eğitim danışmanlarıyla, özel eğitim uzmanları ve velilerle sıkı bir işbirliği içinde çalışmalı ve bunlardan bilgi almalıdır.

5. İlkokul öğretmeni dersinde yeni fikirlerle ve yöntemlere yer vermeli ve okulun gelişiminde etkin rol oynamalıdır.

Bütün bu amaçlara ulaşmak için ilköğretim öğretmenleri üniversitelerde aşağıdaki dersleri alırlar.

1. Öğretmen adayların okulun işleyişi hakkında edinmesi gereken temel bilgiler dersi:

Okula kayıta sınıfların oluşturulmasın-da gözönünde bulundurulacak konular

(Öğrencilerin ikamet ettikleri yer, cadde, kreş grupları)

b) Sınıf düzenlemesi (Sınıfın öğrenmeyi teşvik edici biçimde düzenlenmesi, rahat bir ortam oluşturulması, oyun, kitaplık, materyal köşelerinin oluşturulması, sınıfın süslenmesi, çocuğun çalışma yeri, oturma düzeni, öğrencilerin çalışmalarının sergileneneceği alan, okul bahçesi)

c) Okulun organizasyonu ile ilgili bilgiler (başlangıç aşaması, erken yaşta yabancı dil, ana sınıfı, özel eğitime muhtaç çocuklar için sınıf, yetiştirme kursları, ilkokuldan sonraki okullar)

d) Ders planı yapma (branş ve sınıf öğretmenliği sistemi, esnek ders planı hazırlama yeteneği, oyun teneffüsleri)

e) Öğrenci velileri ile birlikte çalışma (Veli toplantısı, danışmanlık, karne hakkında velilere bilgi verme, sınıf geceleri ve sınıfın kültürel aktivitelerini velilerle birlikte hazırlama ve düzenleme)

f) Okul ile ilgili yönetmelikler ve toplantı kararları (Haftalık ders programı, bağımsız çalışma, ilkokul 1. ve 2. Sınıf öğrencilerinin karnelerinin yazımı ile ilgili yönetmelikler, sınıf geçme ile ilgili yönetmelikler, sınıf atlama, nöbet ve yazılı sınavlarla ilgili yönetmelikler)

g) Okul yaşantısının kuralları olarak okul yaşantısı, doğum günleri)

2. Okullarda Gözlem

Okullarda gözlem, aşağıda belirtilen gözlem kriterlerine göre yapılır:

a) Öğrencilerin öğrenme hevesini arttırmak için öğretmenin alacağı önlemler (oyunlar, ders yöntemi değişiklikleri)

b) Öğrencilerin hoşgörülü olma, işbirlikli çalışma ve çatışmaları çözmeye yeteneklerinin geliştirilmesi için alınacak önlemler (ikili gruplar, grup çalışmaları, yardım sistemleri, rol alma)

c) Öğrencilerin temel becerileri ve çalışma tekniklerini edinmeleri için alınması gereken önlemler (Ders araç-gereçlerinin hazırlanması, oturma düzeninin belirlenmesi, sınıf hizmetleri, bilgi toplama, çalışma direktifleri verme)

d) Konuşma eğitiminin geliştirilmesi için önlemler (dinleme, birbirini dinleme, başkasının sözünü kesmeme, konu ile ilgili söz alma)

e) Sorun çözücü davranış biçimlerinin geliştirilmesi için önlemler (deneyimlerden yararlanma, çözüm stratejileri geliştirme)

f) Dersin sonuçlarını yapılandırma, dersin verimini garanti altına alma ve kontrol etme ile ilgili alınacak önlemler (Tahta düzeni, özet, alıştırma türleri, öğrenmeyi kontrol etme)

3. Dersin Planlanması, İşlenmesi ve Analizi

a) Öğrencilerin okul öncesi ve okul dışı kurumlarda edindiği farklı deneyimler (Kreş, Anaokulu)

b) İlk Sosyalizasyon (Dil edinimi, eğitim ile ilgili uygulamalar, aile yapısı)

c) Sınıfın ve her öğrencinin gelişim psikolojisi özellikleri (Somut-operatif düşüncenin özellikleri, kişisel öğrenme, öğrencinin öğrenme gücü)

d) Ön bilgiler, özel ilgiler (ilkokul birinci sınıfa gelmeden okuma yazma bilen öğrenciler, diğer derslerdeki ön bilgiler, okula yeni başlarken beklentiler, öğrenci velilerinin okula karşı tutumları, öğretmene karşı tutumları)

e) İletişim türleri (Sınıfta etkileşim, iletişim yeteneğinin farklı anadiller ve öğrencilerin farklı kesimden gelmesi nedeniyle sınırlı olması)

f) Dersin planlanması için genel ve özel öğretim yöntemleri ile ilgili literatürün taranması (El kitapları, ilköğretim öğretmenleri için yayınlanan dergiler, ilkokul ile ilgili yönetmelikler, bu yönetmeliklerin uygulanması için geliştirilecek materyaller, okula özgü çalışma planları, mevcut ders kitapları)

g) Rehber öğretim elemanı, rehber öğretmen ve meslektaşlarına danışarak haftalık ve yıllık ders planı geliştirme

h) Dersin amaçlarının uygulamaya konması ve değerlendirilmesi (tüm bu değerlendirme ve uygulamalar ilkokullarda öğretim prensip ve ilkelerine göre yapılacaktır.

4. Okullarda yoğun uygulama dönemi

Nitelikli ilkokul öğretmeni yetiştirmek için ilkokula özgü konularla ilgilenmelidir.

a) Okula uyum ve başlangıç dersi

b) Yaşam alanı olarak sınıf

c) Çocuğun ifade biçimleri

d) Çocuğun öğrenme biçimleri

e) Oyun /Bağımsız çalışma

f) Branş dersi- birkaç branşı kapsayan dersler.

g) Okul yaşantısı

h) Danışmanlık ve değerlendirme

İlkokul öğretmeninin edinmesi gereken bilgiler aşağıdaki derslerde somut olarak ifadesini bulur.

1. Dil Dersleri
2. Matematik Dersi
3. ilkokulda verilen derslerin özel öğretim yöntemlerine önem verilmektedir.
4. İlkokul öğretmeni, çocuğun ilkokula başlamasının en önemli olaylarından birisi olduğunu bilmeli, başlangıç derslerinde çocuk ve velilerle iyi ilişkiler kurmalıdır. Çocukların merakını ve öğrenme isteğini arttırıcı önlemler alarak okula ve öğrenmeye karşı olumlu tutum geliştirmelerini sağlamalıdır.
5. **İlkokul öğretmeni öğrenme güçlüdü çeken öğrencileri erken tanıyabilmelidir.** İlkokul öğretmen adayları da farklı ve çepitli metod ve yöntemlerle her öğren-cinin öğrenmesini geliştirmelidir. Yine öğretmen aday, öğrenme süreçlerini desteklemek amacıyla, uygun ders araç-gereçlerini hazırlayabilmelidir. Oyunla öğrenmeyi desteklemelidir. İlkokul çoc-uğu çok hareket etmek ister. Öğretmen aday esnek ders ritmi ve farklı akti-vitelerle öğrencilerin hareket etmesini sağlamalıdır.
6. **Sınıf ortamı, öğrencilerin uygun, öğrencilerin bağımsız çalışmasına elverişli, işbirliği yeteneği ve yaratıcılığını geliştirici bir şekilde düzenlenmelidir.** Bunu sağlamak için ek ders materyalleri ve değişik öğrenme ortamları oluşturulmalıdır. (Okuma köşeleri, oyun oynamak için halı, çocuk kitapları, çocukların çalışmalarını sergilemek için masalar, bilgi edinme köşeleri, kolleksiyonlar, sözlükler)
7. **Sınıf ortamı, grup çalışmaya, bi-reysel çalışmaya, tiyatro çalışmalarına uygun olarak düzenlenmelidir.** Sınıf düzeni ile sosyal öğrenme sağlanmalı ve çocuklara duygusal güvence verilmelidir.
8. **İlkokul öğretmen adayları, ilkokul çocuklarının dil gelişimini desteklemek için aşağıdaki konuları öğrenirler.**

- a) Dilin, iletişim, düşünce ve yaratıcılığın temeli olduğunun kavranması
- b) Dilin, düşünce ve kavram oluşturma ile ilişkisi
- c) Her derste ana dilin gelişmesine önem verilmesi
- d) Öğrencilerin iletişim yeteneğinin, çeşitli etkinliklerle geliştirilmesi
- e) Öğrencilere yeterince hareket etme olanağı verilerek resim ve beden eğitimi dersine önem verilmesi

9. Çocuğun öğrenmesinin özellikleri

Çocuğun öğrenmesi, yakın çevresi ve deneyim alanı ile sıkı ilişkisi içindedir. İlkokul öğretmen aday, çocuğun deneyimleri ve çevresini gözönünde bulundurmalıdır. Ders sürecine, çocuğun ön bilgilerini, ilgi ve açıklamalarını katmalıdır.

Öğretmen, okuldaki öğrenme süreçleri ile çocuğun kavramsal ve temeli bilim olan öğrenmeye geçişlerini sağlamalıdır.

Öğretmen aday, dersin amaçlarını ve dersin işlenişini öğretmen ve öğrenciye belli bir hareket serbestliği sağlayacak biçimde düzenlemelidir.

Öğretmen aday, içeriklere uygun öğrenme stratejileri geliştirebilmelidir.

Çocuğun öğrenmesi ile ilgili araştırma sonuçlarını eleştirel değerlendirebilmeli ve gerektiğinde kendi dersinde kullanabilmelidir.

10. Oyun

Oyun oynamak, çocuğun temel ihtiyaçlarından biridir ve öğretmene çok çeşitli öğretim metodu olanağı sağlar. Bu nedenle öğretmen, oyunla ilgili teoriler ve oyun çeşitlerini bilmek zorundadır. Öğretmen aday da tüm oyunları şu amaçla öğrenirler:

1. Konuyu ve alıştırmaları açıklamak,
2. Öğrencilerin sosyal-emosyonel yeteneğini geliştirmek ve iletişimde ortaya çıkan sorunları gidermek.

Öğretmen aday, oyun esnasında öğrencileri gözleyerek, onların farklı durumlarda nasıl tepki gösterdiklerini öğrenir.

Ayrıca bağımsız çalışmalar da öğrencilerin kişilik gelişmesine katkıda bulunur, öğrenciler bağımsız olmaya ve kendilerini değerlendirmeye alışır. Öğretmen adayları, velilere ve öğrencilerine danışmanlık yapmayı ve öğrencileri nasıl değerlendirilmesi gerektiğini öğrenirler.

İlkokul öğretmeni olacak adaylar, aşağıdaki dersleri de alırlar:

1. Dil Öğretimi
2. Matematik Öğretimi
3. Hayat Bilgisi Öğretimi (Sosyal Bilgiler Öğretimi)
4. Müzik-Resim Öğretimi

1. Dil Öğretimi

İlkokullarda dil dersinin amacı, öğrencilerin dili daha bilinçli öğrenmesini ve konuşmasını sağlamak ve öğrencilerin iletişim yeteneğini geliştirmektir. Anadilin doğru ve düzgün kullanımına her derste önem verilir.

İlkokul öğretmen adayları, yönetmelikler çerçevesinde öğrencilerin sözel-yazılı iletişimini geliştirmeyi öğrenir, metinleri analiz etmeyi öğrenir. Okuma yazma öğretiminde uygulanacak yöntemleri öğrenir. Dil ve konuşma gücüne sahip öğrencilerin velilerine, danışmanlık yaparak dil eğitimi veren kuruluşlar hakkında bilgi verir.

Anaokulunda ve ilkokulda çocuklar bir yabancı dili öğrenmeye en elverişli dönemde olduklarından, öğrencilere yabancı dil öğrenme olanağı da sağlanmalıdır.

2. Matematik Öğretimi

Problem çözme davranışının öğrenilmesine katkıda bulunan matematik dersi, matematiksel düşüncenin gelişmesi açısından, yalnızca matematik dersiyle sınırlandırılmamalıdır. Matematik dersinin genel amacı,

- Yaratıcılığın gelişmesi
- Neden-sonuç ilişkisinin gelişmesi
- Çevreyi matematiksel düşünceye göre algılama yeteneği kazanması
- İfade yeteneğinin gelişmesi
- İlişkilerin karşılaştırılması, düzenlenmesi ve oluşturulması yeteneğinin kazandırılması.
- Soyut düşünce ve transfer yeteneğinin gelişmesi
- Strateji oluşturma yeteneğinin gelişmesi
- İlkokul öğretmeni adayları, ilkokulda matematik dersinin modern oluşunun nedenlerini, dersin amaçlarını, ilkokul matematik dersinin içeriklerini, metodlarını, öğrenci başarısının değerlendirilmesini öğrenirler.

3. Hayat Bilgisi (Sosyal Bilgiler Öğretimi):

Bu derste, ilkokul çocukları, temel toplumsal gerçekleri ve sosyal sorunları öğrenirler.

Öğretmen adayları, ilkokul sosyal bilgiler dersinin yönetmeliklerini, içeriklerini, ders araç-gereçlerini, yöntem ve metodlarını ve öğrenci başarısının değerlendirilmesini öğrenir.

4. Müzik-Resim Öğretimi:

Müzik dersinde çocukların şarkı söyleme, hareket etme, dans etme ve oynama yetenekleri geliştirilir. Öğrencilerin resim yetenekleri ve yaratıcı güçleri geliştirilir. İlkokul öğretmen adayları, çocukların, algılama, duyarlılık ve ifade yeteneklerinin, şarkı söyleyerek,

dans, müzik ve resim ile nasıl geliştiğini öğrenir. İlkokul öğretmen adayları Tekstil tasarımı, resim ve müzik derslerinde öğrencilerin yeteneklerini geliştiren metodları öğrenir. "Federal Almanya'da 1970 yılında toplanan 'Bilim Konseyi' kararları doğrultusunda gündeme gelen yüksek öğretim politikasında da oluşan gelişme ve değişiklikler sonucunda, öğretmenlik mesleğinin hizmet öncesi eğitimin ilk aşaması olan üniversite eğitimi aşamasında, öğretmen adaylarının daha profesyonel bir eğitimden geçmesi gerektiği kabul edilmiştir." (Krumm,1973)

Günümüzde ise Federal Almanya'da ilkokul öğretmeni yetiştirilmesi iki aşamada gerçekleştirilmektedir.

1. Aşama:

Üniversite Eğitimi

2. Aşama:

Seminer ve Staj dönemi. Üniversitede "Grundschulpädagogik" (İlkokul öğretmenliği) bölümünde okuyan öğrenciler, 8 sömestirlik dersleri izledikten sonra I. Devlet Sınavına girer. İlköğretim kurumlarında öğretmenlik yapmak isteyen öğretmen adaylarının I. Devlet Sınavında hangi konulardan sorumlu olduğu Resmi Gazetelerde yayınlanmıştır.

Birinci Devlet Sınavında, adayın üniversitede öğrendiği konuları uygulayıp uygulayamayacağı, uygun metdle bu konuları sunup sunamayacağının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bunun yanı sıra, adayın başvurduğu ve öğretmenlik stajı yapmak istediği kurum için, yeterli düzeyde eğitim alıp almadığı bu sınavla saptanmaktadır.

Birinci Devlet Sınavı yetkili Milli Eğitim Müdürlüklerince yapılır. Sınav, her branşta yazılı ve sözlü olmak üzere iki bölümden oluşur. Sınav komisyonu şu üyelerden oluşur:

- Milli Eğitim Müdürlüğü Öğretmenlik Sınavı Şubesinin, belirlediği deneyimli bir müfettiş, sınav komisyonu başkanıdır.
- Üniversite'de ilgili bölümden bir öğretim üyesi, sınav komisyonu üyesidir.
- Sınav komisyonunun ikinci bir üyesi de deneyimli uzman bir öğretmendir.

Birinci Devlet Sınavını başaran öğretmen adayı için iki yıllık staj dönemi başlar. Stajyer öğretmenler, katıldıkları seminerlerde aşağıdaki konularda bilgi sahibi olurlar:

- İşyeri analizi ve öğretmenin çalışma koşulları

- b) Öğretmen adayının branşla ve bu branşın öğretimi ile ilgili ön bilgileri
- c) Yönetmeliklerle ilgili bilgileri (Çerçeve yönetmelikler, ders programı, ilköğretim programları)
- d) Ders gözlemleri: Dersin amacı, Ders araç-gereçlerinin seçiminde hangi kriterler dikkate alınmıştır?

Ders planı ile ilgili açıklamalar Yıllık plan hakkında görüşler.

Yararlanılan kaynaklara ilişkin açıklamalar.

- e) Zümre öğretmenler kurulu kararları
- f) Okulda kullanılan ders kitapları
- g) Stajyer öğretmenin ders vereceği sınıfın koşulları

İkinci Devlet Sınavına hazırlık döneminde, iki yıllık seminer ve staj döneminde ele alınan içerikler daha da geliştirilir ve derinleştirilir. Staj dönemini ve seminerleri yöneten üniversite öğretim elemanları ve staj okulundaki rehber öğretmen, stajyer öğretmene sınavla ilgili konularda ve metod açısından danışmanlık yaparlar. II.Devlet Sınavında da başarılı olan stajyer öğretmen, öğretmen olarak görev yapma hakkını kazanmış olur.

Almanya'da ilkökul öğretmeni yetiştirme sürecinin altı yıl sürmesi, temel eğitime verilen önemin göstergesidir.

Şimdi de ülkemizde ilkökul öğretmen yetiştirme programlarında oluşturulan değişiklikler ele alınacak.

Konuyu sınırlamak amacıyla, Türkiye'de öğretmen yetiştirme sürecinde eğitim yüksekokulları ile başlayan döneme ağırlık verilmiştir.

Bilgi aktarımının ve teknolojinin hızla geliştiği çağımızda öğretmenlerin de bu gelişime paralel olarak nitelikli yetiştirilmesi gereği ortaya çıkmıştır. Bu gereklilik yasalarda da ifadesini bulmuştur.

1992 Anayasası'nın 130. ve 131. Maddeleriyle Yükseköğretim Kurumları ve Üst Kuruluşları yeniden tanımlanmıştır.

"Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında 41 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin değiştirilerek kabulüne dair, 30 Mart 1983 tarih ve 2809 Sayılı Kanunla, ilkökul öğretmeni yetiştiren iki yıllık eğitim enstitüleri, eğitim yüksekokulları adı altında, Yükseköğretim Kurumuna bağlanmıştır." (Ataunal,1994, s:55)

İlkökul öğretmenlerinin yüksek öğretim sürecinden geçmeleri, onların daha nitelikli öğretmen olarak yetişmeleri amacını taşımaktadır. "Eğitim enstitülerinin amacı 'öğretimi' sağlamaktır. Üniversiteler, araştırma-geliştirme, hizmet merkezleri, teknoparklar aracılığıyla toplumun tüm kesimleriyle bütünleşmiş ve onların ihtiyaç ve beklentilerine cevap vermeye çalışan karmaşık yapıya sahip kuruluşlardır." (Kavak, 1990,s:18)

Tüm bu yenilik ve gelişimlerin gerçek nedeni geleceğin öğretmenlerinin üniversite bir anlayışla yetiştirilmek istenmesidir.

Bu amaçla Yükseköğretim Kurulu "öğretmen yetiştirmeyi çağın gereklerine uygun hale getirmek için, 7 Haziran 1989 tarih ve 1823 sayılı yazılılarıyla, 1989-1990 öğretim yılından itibaren Eğitim Yüksekokullarının öğrenim sürelerini 4 yıla çıkarmıştır." (Ataunal, 1994,s:72)

11 Temmuz 1992 tarih ve 3837 Sayılı Kanunla, mevcut Eğitim Yüksekokullarından 9 adedi (Ağrı, Amasya, Edirne, Erzincan, Giresun, Kastamonu, Kırşehir, Siirt ve Van Eğitim Yüksekokulları) Eğitim Fakültesine dönüştürülmüş, diğerleri ise bağlı oldukları Eğitim Fakültelerine Sınıf Öğretmenliği Bölümü olarak birleştirilmiştir. Böylece sınıf (ilkökul) ve branş öğretmenlerinin yetiştirilmesi tek kaynaktan bütünleştirilmiştir.

Eğitim Yüksekokulları, 1982-1983 öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığınca iki yıllık eğitim enstitülerinde uygulanan programı devam ettirmişlerdir. 1983-1984 Öğretim Yılında YÖK tarafından hazırlanan sınıf öğretmenliği programını uygulamaya başlamışlardır. Ancak 14 Eylül 1982 tarih ve 290 sayılı YÖK kararına eklenen yükseköğretim kurulunca saptanan teorik ders ve uygulamaların belirtilen saatlerinde sosyal bilimlerde %30'a kadar artırma yapabilir veya yeni dersler açabilir kararı uyarınca kimi Eğitim Yüksekokulları (Adana, Bursa) yeni ders programları hazırlamışlardır.

"Eğitim Yüksekokulları, öğretim programındaki ders sayısının fazlalığı ve buna karşın öğretim süresinin iki yıl olması nedeniyle eleştirilmiştir." (Beyhan, 1994,s:39)

Eğitim Yüksekokullarında 22 Ağustos 1990 tarihine dek uygulanan program aşağıda verilmiştir

**EĞİTİM YÜKSEKOKULLARI
ÖĞRETİM PROGRAMI**

I.YIL

I.Yarıyıl	Saat Kredisi	2.Yarıyıl	Saat Kredisi
Türk Dili I	3	Türk Dili II	3
Genel Tarih	2	Türk Tarihi I	2
Genel Coğrafya	2	Türkiye Coğrafyası	3
Yurttaşlık Bilgisi	2	Temel Matematik II	2
Temel Matematik I	2	Temel Fizik	3
Eğitime Giriş	3	Eğitim Sosyolojisi	2
Psikolojiye Giriş	2	Eğitim Felsefesi	2
Sosyolojiye Giriş	2	(X)Resim İş,Müzik veya Bed.Eğt.	2
Felsefeye Giriş	2	(X)Yab.Dil (İng/Fr/Alm) II	2
(X) Yab.Dil (İng/Fr/Alm) I	2	Atatürk İlk. ve İnk.Tarihi II	2
Atatürk İlk.ve İnk.Tarihi I	2		
(X)Seçmeli			
Toplam	24	Toplam	23
3.Yarıyıl		4.Yarıyıl	
Türk Edebiyatı I	2	Türk Edebiyatı II	2
Türk Tarihi II	2	Genel Biyoloji	3
Ülkeler Coğrafyası	2	İlkokullar için Matematik	3
Temel Kimya	3	Öğrenme Psikolojisi	3
Gelişim Psikolojisi	3	Araştırma Teknikleri	2
Resim İş	2	Genel Öğretim Yöntemleri	3
Müzik I	2	Resim İş ve Yazı	2
(X)Yab. Dil (İng/Fr/Alm)III	2	Müzik II	2
Bed.Eğt. ve Oyun I	2	(X)Yab. Dil (İng/Fr/Alm) IV	2
İstatistik	2	Beden Eğt. Ve Oyun II	2
Atatürk İlk.ve İnk. Tarihi III	2		
Toplam	24	Toplam	24
(X) Seçmeli			
5.Yarıyıl		6.Yarıyıl	
Okuma Yazma Öğretimi	2	Türkçe Öğretimi	2
İlkokullar için Fen ve Tabiat Bil.	3	İlkokullar için Sosyal Bilgiler	3
Matematik Öğretimi	2	Ölçme ve Değerlendirme	3
Resim-İş ve Yazı Öğretimi	2	Din Kültürü ve Ahlak	2
Müzik Öğretimi	2	Türk Eğitim Sistemi	2
Sağlık Bilgisi ve ilk Yardım	2	Bed. Eğt. Ve Oyun Öğretimi	2
(X) Yab.Dil (İng/Fr/Alm) V	2	(X) Yab.Dil (İng/Fr/Alm) VI	2
Yan Alan (Seçmeli)	4	Yan Alan (Seçmeli)	4
Okullarda Gözlem	3	Okullarda Uygulama	4
Atatürk İlk.ve İnk. Tar. IV	2		
Toplam	24	Toplam	24
7.Yarıyıl		8.Yarıyıl	
Fen ve Tabiat Bilgisi Öğretimi	2	İlkokul Prog. Ve Geliştirilmesi	3
Hayat ve Sosyal Bilgiler Öğretimi	2	Okul Yönetimi ve Denetimi	3
Eğitim Teknolojisi	2	Özel Eğitime Giriş	2
Rehberlik ve Ruh Sağlığı	3	Bilgisayar Kullanımı ve Öğretimi II	2
Bilgisayar Kullanımı ve Öğretimi I	2	Çocuk Edebiyatı	2
(X) Yab.Dil (İng/Fr/Alm) VII	2	Türk Kültürü	2
Halk Eğitimi	2	Yan Alan (Seçmeli)	5
Yan Alan (Seçmeli)	5	Uygulama Semineri	3
Staj Çalışmaları	4	Atatürk İlk. ve İnk. Tarihi V	2
Toplam	24	Toplam	24

Bu uygulanan programın amacına ulaşip ulaşmayacağı konusunda tartışılır. 1739 sayılı

Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 43. Maddesine göre öğretmen yetiştirme kurumlarında öğretmenin şu üç alanda yetişmesi gerekmektedir.

- a) Genel Kültür
- b) Özel Alan Bilgisi
- c) Öğretmenlik Meslek Bilgisi

Bu programın yukarıdaki beklentiyi ne ölçüde gerçekleştirdiği ayrı bir sorundur.

Kişi başına düşen gayri safi milli hasılanın fazla olduğu teknolojik yönden gelişmiş batılı ülkelerde ilkökul öğretmeninin bir asıl branşı bir de ek branşı vardır. Bu tür öğretmen yetiştirme programlarının geliştirilmesi gerekir. Ülkemiz koşulları henüz buna elverişli değildir. Bugünkü uygulamada görüldüğü gibi ilkökul öğretmenin özel alanı sınıf öğretmenliği olduğundan sınıfın bütün derslerine o girmektedir. Onun için çok yönlü yetiştirilmesi gerekmektedir. Program düzenlenirken zorunlu okul çağının sekiz yıl olması gerçeğinden hareket edilerek, sınıf öğretmenliğinin yanısıra seçimlik yan alanlar oluşturulmuştur. Yeni programda eskisine oranla oldukça farklılık gösteren bir düzenleme yapılmıştır. Genel Kültür Dersleri=%40, Alan Bilgisi Dersleri=%42 (Alan %21 +Yan Alan %21), Öğretmenlik Bilgisi=%18 (Bayrak, 1992, s:42) Ama ilkökul öğretmeni adaylarının ne öğreteceklerinden çok, nasıl öğreteceklerini öğrenmeleri daha önemlidir. Aday elbette ilkökulda okutacağı derslerin bilgisini kazanmalıdır. İlk öğretimde belli branşlardaki eksikliği gidermek üzere bu programda yan alana önem verilmiştir.

Girişte de belirtildiği üzere Eğitim Yüksekokulları, nitelikli öğretmenlerin rehberliğinde nitelikli ilkökul öğretmeni yetiştirme amacıyla kurulmuştur. Ama bu amaca ulaşma sürecinde oldukça önemli sorunlarla karşılaşmıştır. Örneğin Eğitim Yüksekokullarının yönetici ve öğretim elemanları sayıca yetersiz kalmıştır. Öğrenci kontenjanlarındaki artışa karşılık, öğretim elemanı sayısında düşüş olmuştur.

Ayrıca "yöneticilerin büyük çoğunluğunun, akademik kurulları formalite olarak toplanıp dağılan kurullar olarak değerlendirilmeleri, eşgüdümlü çalışmadan kaçınmak istemeleri v.b. etkenler."(Bayrak, 1992, s:85)

Eğitim Yüksekokullarında görev yapan öğretim elemanlarının, akademik gelişmelerini sağlamak amacıyla master ve doktora programlarına katılmaları gerekmektedir. Yönetici ve öğretim elemanlarının mevcut durumlarını değiştirmek amacıyla, lisansüstü programlara katılmak istemeleri, üniversite yönetimlerinde desteklenmemiştir. Öğretim elemanlarının, kendi girişim ve çabalarıyla diğer üniversitelerde programlara katılmaları, eğitim-öğretim etkinliklerini olumsuz etkilemiştir. Öğ-

retim elemanlarının, bilimsel süreç ve becerileri kazanmaya istekli olmaları ve üst yönetimlerin bu istekliliğe aynı oranda yanıt vermekten uzak kalmaları öğretim elemanlarını zor durumda bırakmıştır.

Ayrıca Eğitim Yüksekokullarında yaşanan bir başka sorun da, eğitim araç-gereçlerinin yetersiz olmasıdır. Yalnızca ders kitapları es-kiye oranla bilimsel ve eğitsel yönden gelişmiştir. Üniversiter yapıda yer alma, bilimsel süreç ve becerileri benimseme bu alanda gelişmeyi sağlamıştır. Bu kurumların artan öğrenci girdilerine paralel olarak araç-gereç gibi olanaklarının artırılmaması Eğitim Yüksekokullarının geri kalmasına neden olmuştur.

Yine Eğitim Yüksekokullarında kullanılan öğretim yöntemlerinde de yenileşme olmamıştır. Bunun nedeni, öğretim elemanlarının mezuniyetlerinden sonra herhangi bir eğitim programına katılmayışlarından ileri gelebilir. Başka bir neden de sınıftaki öğrenci sayısının kalabalık oluşundan kaynaklanıyor olabilir. Ayrıca bu okullarda yaygınlıkla kullanılan düz anlatım yöntemi bu durumu yaratıyor olabilir.

Bundan başka fiziksel ortamın yetersizliği gözlemlenebilir. Bina, arsa, arazi, laboratuvar, kütüphane gibi fiziksel yetersizlikte verimi düşürmektedir.

İlkökul öğretmenlerinin daha nitelikli bir biçimde yetiştirilmeleri gerekçesiyle 11 Temmuz 1992 tarih ve 3837 Sayılı Kanunla Eğitim Yüksekokulları Eğitim Fakültesine dönüş-türülmüş, diğerleri bağlı oldukları Eğitim Fakültelerine Sınıf Öğretmenliği Bölümü olarak bağlanmıştır. Böylece sınıf (ilk-okul) ve branş öğretmenlerinin yetiştirilmesi tek kay-nakta bütünleştirilmiştir.

YÖK /Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi kapsamında, mevcut Eğitim Fakültelerinde, program geliştirme, öğretim elemanı yetiştirme, eğitim araç-gereç donanımları ile laboratuvarlarının donatılması amacıyla çalışmalar yapılmış, bunlardan bir kısmı tamamlanmış, uygulanmaya başlanmış, bir kısım çalışmalar da devam etmektedir.

Diğer taraftan Eğitim Fakültelerinin çağdaş bir yapıya kavuşturmak amacıyla Yüksek-öğretim Kurulu tarafından Eğitim Fakültelerinin yeniden yapılanması konusunda, sürdürülen çalışmalardan bazıları tamamlanmış, bazı konulardaki çalışmalar da devam etmektedir.

Eğitim Yüksekokullarının sürelerinin dört yıl olması, yönetici ve öğretim elemanlarının beklentilerine uygundur. Birincisi Eğitim Yüksekokullarının öğrenim süresi ile Eğitim Fakültelerinin öğrenim süresinin eşit olması, lisans üstü çalışma yapma

olanağı sağlar. İkincisi, ilkokul öğretmenlerinin daha iyi yetiş-mesini sağlar.

YÖK Dünya Bankası Milli Eğitimi Ge-liştirme Proje Çalışmaları sonucunda 1996-1997 Ders yılından itibaren Sınıf öğretmenliği Bölümlerinde uygulanan Müfredat Programı, YÖK Yürütme Kurulunun 17.6.1997 tarih ve 97.15.1429 sayılı kararıyla önerilen Enformatik Bölüm Derslerini de içermektedir.

Eğitim Fakültelerinin yeniden yapılanması ile sınıf öğretmenliği programlarının geli-tirilmesi amaçlanmıştır.

Program 1998-1999 öğretim yılında uygu-lamaya konduğu için, değerlendirmelere açıktır. Derslerin içeriklerinin ayrıntılı olarak tanımlanmasında yarar görülmektedir. Ülkemiz öğretmen yetiştirme konusunda oldukça fazla birikime sahiptir.

Ülke koşullarına uygun gerçekleştirilen Köy Enstitüleri, tüm ülkelere örnek olabilecek niteliktedir. Öğretmen Okulları, Yüksek Öğ-retmen Okulları, Eğitim Enstitüleri, Eğitim Yüksek Okulları, Eğitim Fakülteleri öğretmen yetiştirme sürecindeki değişimlerin ne denli hızlı olduğunun ifadesidir.

Sonuç olarak toplumun her alanında görü-len değişimler, Türk Milli Eğitim Sisteminin, öğretmen yetiştirme politikasında da kendini göstermiştir. "Toplumsal sistemde meydana gelen değişimler, o toplumu oluşturan değer sistemlerinin yapısında ve işleyişinde değişik kapsamda da olsa değişmelere neden olurlar." (Aydın ve Diğerleri, 1987, s: 27)

İçinde yaşadığımız çağda teknolojinin ilerlemesi, ekonomik değişimler, yönetim alanındaki değişimler eğitim sisteminde değişme gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

İlkokul öğretmeni yetiştirme sürecinin lise düzeyindeki öğretmen okullarından, iki yıllık eğitim yüksek okullarına dönüştürülmesi bir gelişme olarak nitelenebilir. Ancak tüm bu değişme ve yenilik hareketleri yapılırken, "Yükseköğretmen Okulu fakülteye dönüştürüldükten sonra oluşturulan Eğitim Bilimleri Bölümünde bulunan öğretmenler, yeni oluşum karşısında tam anlamıyla terim yerindeyse oldu bittiyle karşılaşmışlardır. Mesleği öğretmen yetiştirme olan fakat akademik ünvanı bulunmayan uzman personele, ünvanlı ancak öğretmen eğitiminde hiç bir bilgi ve deneyimi olmayan akademik personel ön hazırlıksız karşı karşıya getirilmişlerdir." (Yılman,1992, s: 33) Bu fikirlerle tamamiyle katılmamak, öğretmen eğitimine önem veren kurum ve kuruluşlar için mümkün değildir.

Öğretmen yetiştiren kurumlarda çalışanların görüşlerini almadan, çalışanların

görüşlerini almadan, pilot bölgelerde uygulamalar yap-madan, ön hazırlık yapmadan kurumların isim-lerini ve programlarını değiştirmek göstermelik ve işlevsel olmayan bir girişimden başka bir şey değildir.

En gelişmiş programlar, o programların uygulayıcılarının niteliklerini değiştirmeden uygulanamaz. Kurumların yeniden yapılanması çalışmaları yapılırken şu özelliklerin göz-önünde bulundurulması gerekir.

- a) Kurumda yıllardır görev yapan, deneyimli elemanların görüşleri nelerdir?
- b) Kurumların personel kapasitesi, fiziki kapasitesi, alt yapısı bu değişimleri gereğince yerine getirmeye elverişli midir?
- c) Bu değişimlerin amacına ulaşması için yeterli istatistik çalışması, araştırma yapılmış mıdır?
- d) Değişiklikler, diğer toplumların sistemleri örnek alınarak mı yapılmıştır, yoksa toplumumuzun özellikleri mi ön planda tutulmuştur.
- e) Değişiklikler doğrultusunda, elemanların da yetiştirilmesine olanak sağ-lanacak mıdır?

Bu sorulara gerekli yanıtlar verilemedikçe, yapılan değişikliklerin sadece göstermelik bir değişiklik olduğunu söylemek yerinde olur. Alt yapısı ve yeterli sayıda öğretim elemanı olmayan ve birdenbire eğitim fakültesine dönüştürülen eğitim fakültelerinde acaba nitelikli öğretmen yetiştirilebiliyor mu? Çağın gereklerine uygun öğretmen yetiştirme anlayışına sahip eğitim bilimciler mi acaba bu eğitim fakültelerini yönetiyor? Aslında bunlar hep araştırılması gereken sorunlar. Yükseköğretim Kurumunun hazırladığı program ve içeriklerin bu eğitim fakültelerinde, amacına uygun bir şekilde işlenmemektedir.

Eğitim Fakültelerine gelen öğrencilerin başarılı öğrenciler olması "Eğitim Fakültelerinin her düzeyde kaliteli öğretmenler yetiştirebilmeleri için ivedilikle ve öncelikle tüm öğretim elemanlarının en az üç yıl ortaöğretim öğretmenliği deneyimli kişiler arasından seçilmeli ve kayıtsız bütün eğitim-öğretim etkinliklerinde orta öğretim programlarının temel ve esas alınması kısacası işlevsel bir yaklaşımın kurum boyutunda içten benimsenmesi ve uygulanması kaçınılmaz görünmektedir." (Yılman, 1992, s: 159) Eğitim Fakültesine deneyimli öğretmenlerin alınması öğretim ve eğitimin niteliğini arttıracaktır.

Çünkü Eğitim Fakültesi, özelliği olan bir fakültedir. Bu fakültede öğretim elemanının, hem öğrencilerine örnek dersler sunan metodik-didaktik bilimini uygulayabilen hem de

araştırmacı kişiliğe sahip elemanlar arasından seçilmesi sağlanmalıdır.

Eğitim Fakóltesinde sunulan ders, ister bir profesör tarafından ister bir araştırma görevlisi tarafından verilsin, örnek metod ve yöntemlerle hazırlanmış bir ders olmalıdır. Çünkü burada, konusunu iyi bilen, bildiğini öğretebilen, branşını sevdirebilen, yetenekli ve başarılı ilk-öğretim ve ortaöğretim öğretmenleri yetiştirmek amaçlanmaktadır.

KAYNAKÇA

İşte tüm bu belirtilen nitelikler dikkate alınırsa bu amaca ulaşmak için gerekenlerin önemli bir bölümü sağlanmış olur.

Yeni yüzyıla girerken özellikle ilkokul öğretmenlerinin, bilimsel veriler ışığında, evrensel değerlere, gelişim ve yeniliklere açık, eleştirel düşünen, alan bilgisi, genel kültürü ve pedagojik formasyonu yeterli ve yetenekli olarak yetiştirilmeleri geleceğimize güvenle bakmamızı sağlayacaktır.

- ATAÜNAL, Aydođan (1994) Türkiye'de İlkokul Öğretmeni Yetiştirme Sorunu (1924-1994), Ankara. MEB Yüksek Öğretim Genel Müdürlüğü Yayını, s:55-72
- AYDIN, Mustafa ve Diğerleri (1987) Eğitim Sosyolojisi: Seçme Yazılar, Ankara. İlk-San Matbaası, s:27
- BAYRAK, Coşkun (1992) Eğitim Yüksekokullarında Örgütsel Değişme, Eskişehir. Anadolu Üniversitesi Basımevi, 42-85
- BEYHAN, Necip (1994) İlkokullara Sınıf Öğretmeni Yetiştiren Eğitim Yüksekokullarındaki Öğretim Elemanı ve Öğrencilerin İdeal bir Öğretim Elemanının Nitelikleri Hakkındaki Görüşleri ile Kendi Kurumlarındaki Öğretim Elemanlarının Bu Niteliklere Uygunluklarının Karşılaştırılması (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir,s:39
- DURUKAFA, Gönül (1994) Eğitim Fakülteleri Almanca Öğretmenliği Programı için Eğitim Teknolojisi Açısından bir Model (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir,
- KAVAK, Yüksel (1986) Eğitim Fakültelerinde Öğretim Elemanlarının Yeterlilikleri ve Eğitim İhtiyaçları (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Hacettepe Üniversitesi. Ankara, s: 18
- KRUMM, Hans-Jürgen (1973) Analyse und Training fremdsprachlichen Lehrverhaltens, Weinheim-Basel
- SCHNEIDER, Karl (1985) Ausbildungspläne für die pädagogische Ausbildung für die Lehrämter, Der Hessische Kultusminister, Wiesbaden, s:215-227
- YILMAN, Mustafa (1992) Öğretmenlik Mesleği ve Meseleleri, İstanbul. Türkiye Milli Kültür Vakfı Yayınları No:4,